

Editörden

Editorial

Neyyire Yasemin YALIM

Türkiye Biyoetik Dergisi (TJOB)'un 2021 yılındaki ikinci sayısı (Cilt 8 Sayı 2/2021 Yaz Sayısı) ülkemizde bugüne dek bu boyutta pek görülmemeyen orman yangınlarıyla orman kayıplarının yaşandığı, o ormanları yurt edinmiş yaban hayvanlarının kavrulduğu, yangınların yerleşim bölgelerine ulaşmasıyla halkın evlerini, hayvanlarını, ürünlerini kaybettiği, yangında ve mücadele sırasında insanlarımızı yitirdiğimiz ve çok sayıda kişinin yaralandığı, yangınların söndürülmesi sürecindeki yetersizliklerin içimizi öfkeyle doldurduğu sıcak yaz günlerinde sizlerle buluşuyor. Bunca felaketin gölgesinde, yaralı hayvanların yardımına koşan veterinerler, insanların yardımına koşan hekimler, yangında evlerini kaybedenlere evlerini açanlar, mahsur kalanları tekneleriyle, kara vasıtalarıyla kurtaranlar, samanını, suyunu, gücünü, emeğini paylaşanlar; bir insan değeri olarak dayanışmanın örneklerini verenler içimizi umutla dolduruyor. Ülkemizin ve gezegenimizin geleceği için felaketler yaşanmadan önlem almanın önemini bir kez daha iliklerimize kadar hissediyoruz.

Yüreğimizi yakan bu yangınların yanında, uzun bir mücadelenin ardından bir ölçüde denetim altına alınmış olan salgın da, yazın gelmesiyle turizm sezonunun açılması, buna bağlı olarak alınan önlemlerin neredeyse tümüyle kaldırılması sonucunda yeniden yükselişe geçti. Yaygın aşılama çalışmaları ölüm hızını öncesine göre bir ölçüde düşürse de, yeni varyantların ortaya çıkması ve toplumun maske, mesafe ve hijyen kurallarına uymayı bırakmasıyla vaka sayısı hızla arttı. Salgın sürecinde sağlık etiği alanında çalışanların önemle vurguladığı ve etik açıdan ne denli sorunlu olduğunu ortaya koyduğu aşı reddi de önemli bir problem olarak gündemdeki yerini aldı. Aşı konusunda yapılan hatalı bilgilendirmeler ve çelişkili uygulamalar toplumu kaygıya sürükledi; bunun bedelini yine toplum ödedi, halen de ödemekte.

Bu süreçte ertelenen sağlık gereksinimlerinin yol açtığı sorunlar da görünür hale gelmeye başladı. Başta kronik hastalıkları olan hastalar ve erken tanısı için taramaların yapılması elzem olan hastalıklar olmak üzere pek çok tıbbi sorunun sağlık kurumlarına artarak yansıdığı yönündeki bilgiler meslek örgütleri ve uzmanlık dernekleri tarafından paylaşılıyor. Ancak kuşkusuz en büyük sorun 65 yaş üstü nüfusun, uzun süreli kapanmaya bağlı olarak yaşadığı fiziksel, ruhsal, bilişsel ve sosyal sıkıntılar; bu konuda ciddi çalışmaların yapılması, hatta bu yaş grubu için rehabilitasyon programlarının başlatılması gerekiyor.

Pandeminin açıkça ortaya koyduğu bir başka gerçek ise, insan sağlığının öteki canlıların ve yeryüzünün sağlıklılığıyla olan gözardı edilemez ilişkisidir. İklim krizinin, çevreye zarar veren insan faaliyetleri ile yaşam biçimlerinin ve doğayı hiçe sayan tarım ve gıda üretiminin etkileri gündelik yaşamımızın bir parçası haline geldi. İnsanın yaban hayvanlarının doğal yaşam alanlarını her geçen gün daha fazla işgal etmesi, yeni virüslerin de tür bariyerini aşarak salgınlar yapma olasılığını arttırıyor. Yaşadığımız yangın felaketi de bize çevre bilincinden, yaşama karşı etik duyarlılıktan yoksun insanın tüm canlı ve cansız bileşenleriyle doğa ve gezegen için nasıl bir tehdit olabildiğini açıkça gösterdi.

Tüm bu olgular biyoetiğin hem terim olarak ne kadar yerinde kullanıldığını, hem de ne denli önemli bir çalışma alanı olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, Türkiye Biyoetik Derneği'nin varlığının, değerinin ve geleceğinin önemini vurgulamak; derneği sahiplenmenin ve biyoetik alanında yapılmakta olan çalışmaları desteklemenin gereğinin altını çizmek isterim.

Bu sayıda okurlarımıza yedi makale sunuyoruz. Bunlardan ilki olan ve **Fatma Gülsüm Önal** tarafından kaleme alınan makalede, pandemi ile birlikte daha da görünür hale gelen yeryüzünün sürdürülebilirliği ve gelecek kuşaklara eşitçe devredilebilmesi sorunu, yeni tipte mutant virüslerin iklim değişikliği ile ilişkisi kurularak ve biyoetiğin temel ilkelerinden olan adalet ilkesi çerçevesinde incelenmektedir. Yazar söz konusu ilkenin bu güne dek tıp etiği alanında vurgulandığı biçimiyle yetersiz kaldığını ortaya koymakta ve adalet ilkesinin çevre etiğini ve gelecek kuşakları içerecek biçimde genişletilmesi ihtiyacını kanıtlamaktadır.

Seyhan Demir Karabulut, Neyyire Yasemin Yalım ve Serap Şahinoğlu, hemşirelikte etik eğitimi konusunda eğitimcilerin görüş ve önerilerini değerlendirdikleri araştırmada, etik eğitiminin önemine odaklanılmakta, mevcut hemşirelik lisans programlarında yer alan etik dersinin, eğitimcilerin verdiği bilgiler ışığında, analiz yapılmaktadır.

Yasemin Güner, Ebru Turhal, Melek Üçüncüoğlu, Bilge Tuncel, Selçuk Akturan ve Şükrü Keleş tarafından sunulan ve hemşirelikte profesyonel kimlik oluşumunun anlamını, öğelerini, özelliklerini ve önemini ele alan çalışmada, hemşirelik alanındaki lisans eğitimi kadar, mezuniyet sonrası eğitimin de kritik olduğu vurgulanmaktadır.

Masud Khawaja'nın "*Ethics of the Dialectic Dichotomy in Physician-Patient Relationships*" başlıklı yazısı hekim-hasta iletişimini etik açıdan ele almakta ve konuya farklı bir perspektiften bakmaktadır.

Günümüzde yaygın bir ölüm nedeni olarak hem bireylerin hem de toplumların sağlık gündeminde yer alan obezite, pek çok etik sorunun yaşandığı bir alandır. **Şenol Yıldız ve Nurdan Kırımlıoğlu**, obeziteli bireylerin özerkliği ekseninde bu sorunların büyük bir bölümüne değindikleri makalelerinde, özerkliği değerlendirme sürecinde öncелеmek ve korumak gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Harun Kırılmaz ve Ebrar Ulusinan endikasyon dışında uygulanan sezaryenin gerekli durumlar dışında neden talep edildiğini ve bu durumun ortaya çıkardığı etik sorunları tartıştıkları derleme çalışmalarında kapsamlı bir aydınlatılmış onamın ve risk/yarar dengesinin doğru değerlendirilmesinin önemine işaret etmektedirler.

Özgür Kuş ve Gamze Özbek Güven'in ülkemizde yasal olmamasına karşın üreme turizmi nedeniyle etik, yasal ve sosyal sorunlarıyla karşımıza çıkan taşıyıcı anneliğin etik analizini konu edinen makaleleri hukuksal bir düzenlemeye olan ihtiyaca işaret etmektedir.

Biyoetik alanının konu çeşitliliğini yansıtan bu sayıda, pek çok farklı konuyu gündeme getirme olanağı bulduk. Salgının başından bu yana yapmakta olduğum çağırımı bir kez daha yineleyerek biyoetik alanının uzmanlarını dünyada ve ülkemizde sürecin nasıl yönetildiği, etik açıdan ne tür sorunların yaşandığı konusunda yaptıkları çalışmaları, özellikle niteliksel ve niceliksel araştırmaları ve yürütmekte oldukları değer tartışmalarını bizlerle paylaşmalarını diliyorum. Buna ek olarak, yaşadığımız yangın felaketinin işaret ettiği çevre etiği konularında da yazılarınızı bekliyoruz. 2021 yılının ikinci sayısını verimli okumalar dilekleriyle ilginize ve bilginize sunuyorum.

Prof. Dr. Neyyire Yasemin YALIM